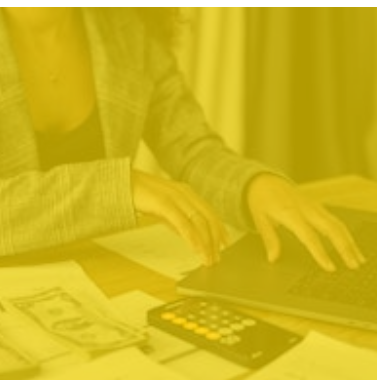
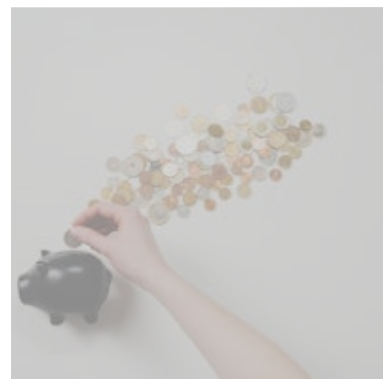
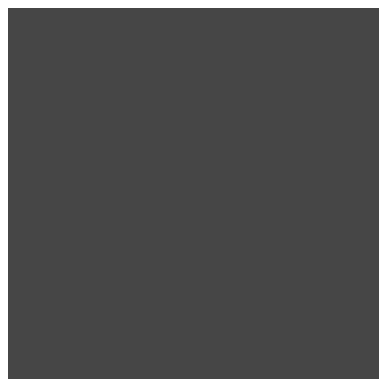

Valsts budžeta finansējumu saņemošo politisko organizāciju gada pārskati

stratēģiskās analīzes ziņojuma kopsavilkums

Publicēts
2024. gada jūlijā

Satura rādītājs

Ievads

3. lpp

Valsts budžeta finansējums

4. lpp

Ieņēmumi

6. lpp

Izdevumi

8. lpp

Secinājumi

10. lpp

Rekomendācijas

11. lpp

Ievads

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk - KNAB) sagatavoja stratēģiskās analīzes ziņojuma kopsavilkumu (turpmāk – Analītiskais pārskats) par politisko partiju un to apvienību, kuras saņem valsts budžeta finansējumu, **gada pārskatu analīzi laikposmam no 2018. līdz 2022. gadam** (ieskaitot).

Analītiskā pārskata sagatavošanā izmantota informācija, kas iegūta no KNAB Partiju finanšu datubāzes. Pārskatā iekļautajai analītiskajai informācijai un statistikai ir informatīvs raksturs. Aprēķinos izmantotas aptuvenas datu vērtības, lai identificētu tendences un sniegtu plašāku ieskatu analizētajā tēmā.

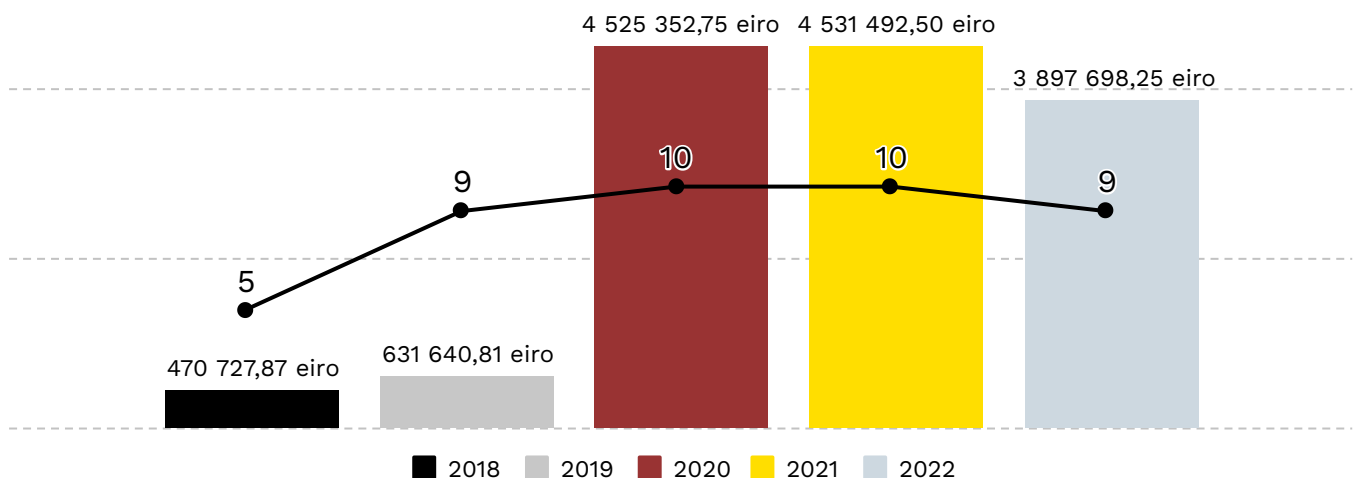
2020. gada 1. janvārī stājās spēkā grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 7. pantā. Grozījumi noteica jaunu izmaksājamā valsts budžeta finansējuma apmēru un izmaksas veikšanas kārtību politiskajām partijām un to apvienībām.

Valsts budžeta finansējumu piešķir politiskajai partijai vai partiju apvienībai, par kuru pēdējās Saeimas vēlēšanās nobalsojuši vairāk nekā 2 % vēlētāju:

- 4,50 eiro kalendārā gada laikā par katru iegūto balsi;
- 0,50 eiro par katru iegūto balsi pēdējās Eiropas Parlamenta vēlēšanās;
- 0,50 eiro par katru iegūto balsi pēdējās pašvaldības domes vēlēšanās;
- papildu 100 000 eiro partijai, par kuru pēdējās Saeimas vēlēšanās nobalsojuši vairāk nekā 5 % vēlētāju, bet nepārsniedzot kopējo vienai politiskajai partijai vai partiju apvienībai piešķirto valsts budžeta finansējuma apmēru viena kalendāra gada laikā 800 000 eiro.

Politisko partiju un to apvienību, kurām piešķirts valsts budžeta finansējums, skaits un izmaksātais finansējums pārskata periodā apkopots attēlā.

1. attēls

Salīdzinot 2019. gadā piešķirto valsts budžeta finansējumu ar 2020. gadu un 2021. gadu, proti, pirms un pēc jaunā valsts budžeta finansējuma piešķiršanas modeļa ieviešanas, konstatējams, ka kopējais izmaksātais valsts budžeta apmērs pieauga gandrīz astoņas reizes.

Šajā periodā vislielākais valsts budžeta finansējuma apmēra pieaugums bija politisko partiju apvienībai Jaunā VIENOTĪBA – desmit reizes. Savukārt nacionālajai apvienībai "Visu Latvijai!"—"Tēvzemei un Brīvībai/LNNK" (turpmāk – Nacionālā apvienība), Zaļo un Zemnieku savienībai, kā arī Attīstībai/Par! valsts budžeta finansējuma apmērs pieauga astoņas reizes.

Pārskata periodā vairāk nekā piecas reizes pieauga vidējais vienai politiskajai partijai vai apvienībai izmaksātais valsts budžeta finansējuma apmērs.

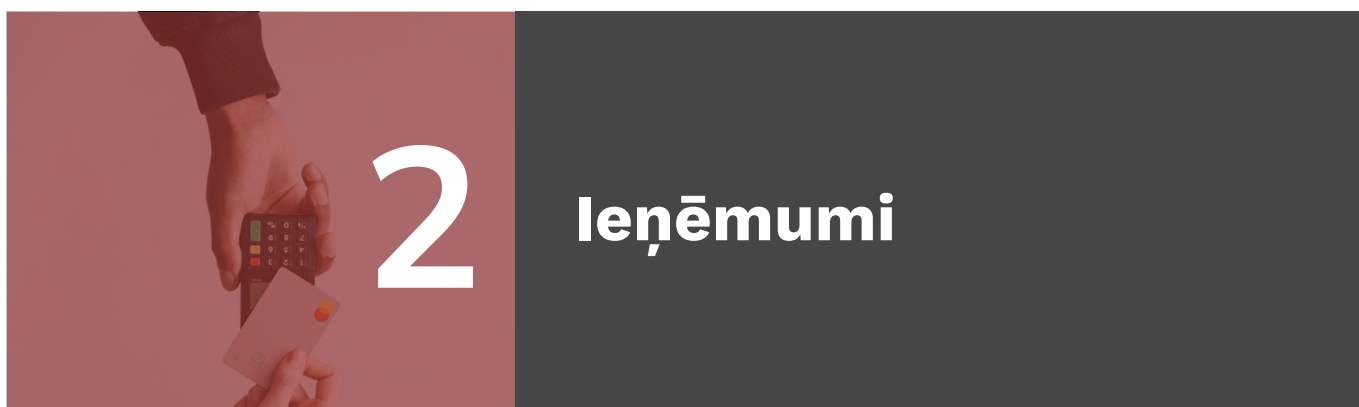
3

MĒRĶA GRUPAS, KURĀM POLITISKĀS ORGANIZĀCIJAS DRĪKST IZLIETOT PIEŠKIRTO VALSTS BUDŽETA FINANŠĒJUMU

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 7.⁴ panta pirmā daļa nosaka trīs mērķu grupas, kurām drīkst izlietot piešķirto valsts budžeta finansējumu, kā arī maksājumu veikšanas kārtību un ierobežojumus. Politiskās partijas tām piešķirto valsts budžeta finansējumu drīkst izlietot šādām mērķu grupām:

- 1.** Partijas biroja un darbinieku uzturēšanai.
- 2.** Partijas darbības saturiskai nodrošināšanai (piemēram, semināriem, kongresiem, konferencēm, pētniecības darbiem, aptaujām, jauniešu organizācijas pasākumiem, konsultācijām).
- 3.** Partijas komunikācijai ar sabiedrību, tostarp politiskajai aģitācijai.

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums vienai mērķu grupai drīkst izlietot ne vairāk kā 60 % no attiecīgajā gadā saņemtā valsts budžeta finansējuma.

Pārbaudot 12* lielāko valsts finansējuma saņemošo politisko partiju un to apvienību gada pārskatos sniegto informāciju aplūkotajā periodā, konstatējams, ka lielākie ieņēmumi bija Zaļo un Zemnieku savienībai 2018. gadā, un tie sasniedza gandrīz 1 milj. eiro. 70 % no šiem ieņēmumiem veidoja ziedojumi.

2018. gadā vairāk nekā 800 000 eiro ieņēmumu bija sociāldemokrātiskajai partijai “Saskaņa” (turpmāk – Saskaņa). 65 % no ieņēmumiem veidoja ziedojumi. 2020., 2021. un 2022. gadā Saskaņai arī bija ieņēmumi, kas pārsniedza 800 000 eiro, taču šajos gados 90 % no ieņēmumiem veidoja valsts budžeta finansējums.

Kopumā kopš valsts budžeta finansējuma palielināšanas pusei no aplūkotajām partijām tieši 2020. un 2021. gadā pieauga kopējie ieņēmumi, kas pārsniedza 500 000 eiro. Tie galvenokārt sastāvēja no piešķirtā valsts budžeta finansējuma.

Vislielāko ziedojumu apmēru – vairāk nekā 200 000 eiro – saņēma piecas politiskās partijas un to apvienības – Zaļo un Zemnieku savienība, Saskaņa, VIENOTĪBA, Nacionālā apvienība un Jaunā konservatīvā partija 2018. gadā. Politiskajām partijām VIENOTĪBA un Saskaņa 2019. gadā, kā arī Latvijas attīstībai 2021. un 2022. gadā saņēma nepilni 200 000 eiro gadā. Pārējām politiskajām partijām un to apvienībām ziedojumu apmērs gadā nepārsniedza 150 000 eiro.

Pārskata periodā biedru naudas iemaksas katru gadu sarūk. Vislielākās biedru naudas iemaksas bija 2018. gadā, un tās saņēma četras politiskās partijas – Saskaņa, VIENOTĪBA, Latvijas attīstībai un Kustība Par!. Politiskā partija VIENOTĪBA katru gadu saņēma vairāk nekā 50 000 eiro biedru naudas. Pārējām politiskajām partijām un to apvienībām biedru naudās un iestāšanās naudās iemaksāja mazāk nekā 50 000 eiro gadā.

* Saskaņa, KPV LV, Jaunā konservatīvā partija, Attīstībai/Par!, Latvijas attīstībai, Kustība Par!, Nacionālā apvienība, Zaļo un Zemnieku savienība, Jaunā VIENOTĪBA, Vienotība, Latvijas Krievu savienība, PROGRESĪVIE.

Starp 12 aplūkotajām politiskajām organizācijām divas ir partiju apvienības – Attīstībai/Par! un Zaļo un Zemnieku savienība. Abām netiek veiktas biedru naudas un iestāšanas naudas iemaksas, jo tās tiek maksātas katrai apvienībā ietilpstošajai politiskajai partijai atsevišķi. Ziedojumus ziedo kā pašām apvienībām, tā arī apvienībās ietilpstošajām politiskajām partijām.

Aplūkotajām politiskajām partijām un to apvienībām pārskata periodā tika saziēdota trīs reizes lielāka summa, nekā biedri veikuši iestāšanās un biedru naudas iemaksas, kas liecina par lielāku finansiālu atkarību no ziedotājiem nekā no biedriem.

Partiju gadu pārskatos tiek norādīti arī citi ieņēmumi, kuri neietver saņemto valsts finansējumu, ziedojumus un biedru naudas. 2018. gadā lielākos citus ieņējumus, t.i. gandrīz 300 000 eiro, deklarēja politisko partiju apvienība Attīstībai/Par! un 250 000 eiro – Zaļo un Zemnieku savienība. Virs 200 000 eiro citos ieņējumos norādīja arī politiskās partijas Latvijas attīstībai un Kustība Par! 2021. gadā. Politisko partiju apvienībai Jaunā VIENOTĪBA citi ieņēmumi visā pārskata periodā bijuši ap 160 000 eiro gadā. Pārējām politiskajām partijām citi ieņēmumi gadā nepārsniedza 150 000 eiro.

Analīzē aplūkoto 12 politisko organizāciju apgrozāmie līdzekļi 2018. un 2019. gadā kopā veidoja 187 644 eiro, savukārt 2020. un 2021. gadā – 1,88 milj. eiro, kas ir 10 reizes vairāk. Pēc jauna finansēšanas modeļa ieviešanas valsts budžeta finansējuma apmērs pieauga astoņas reizes, citu ieņējumu apmērs nemainījās, biedru naudas un iestāšanas naudas apmērs samazinājās gandrīz divas reizes, un ziedojumu apmērs samazinājās trīs reizes.

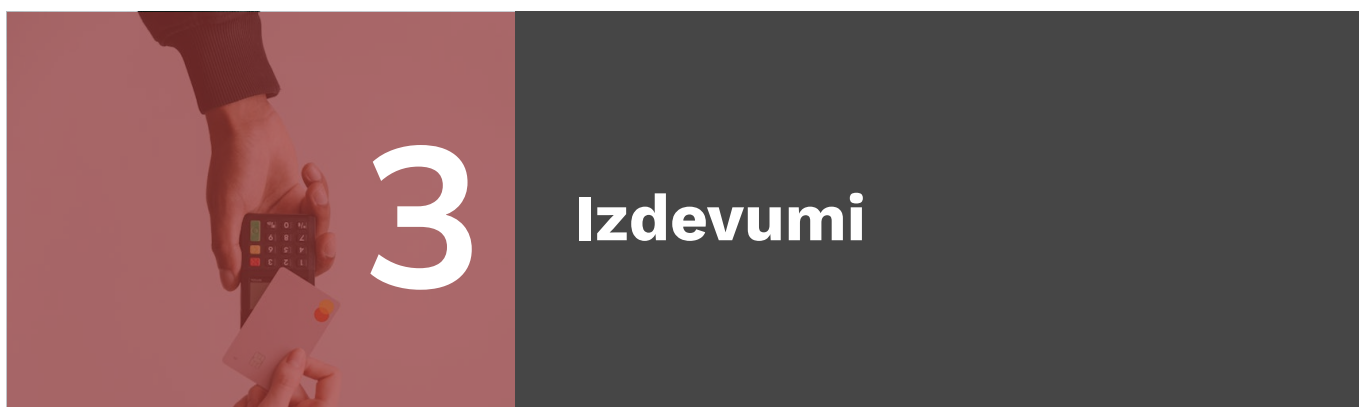
8x **PIEAUGA VALSTS
BUDŽETA FINANSĒJUMS**

2x **SAMAZINĀJĀS BIEDRU
NAUDAS UN IESTĀŠANAS
NAUDAS APMĒRS**

3x **SAMAZINĀJĀS
ZIEDOJUMU APMĒRS**

Ņemot vērā, ka līdz ar jaunā valsts budžeta finansēšanas modeļa ieviešanu tika noteikti ziedojuma pieņemšanas ierobežojumi, tad ziedojumu apmēra samazināšanās ir izskaidrojama.

Politisko partiju vai to apvienību, kuras saņem valsts budžeta finansējumu virs 500 000 eiro, vidējais saņemto ziedojumu un biedru naudas īpatsvars pret piešķirto valsts finansējumu ir aptuveni 20%. Savukārt politisko partiju vai to apvienību, kuras saņem valsts budžeta finansējumu zem 500 000 eiro, vidējais saņemto ziedojumu un biedru naudas īpatsvars pret piešķirto valsts finansējumu ir aptuveni divreiz lielāks – 40 %.

Lielākos izdevumus deklarēja Zaļo un Zemnieku savienība 2018. gadā, izdevumiem pārsniedzot 1 milj. eiro. Tāpat Saskaņa 2018. gadā un 2022. gadā deklarēja izdevumus, kas ir lielāki par 800 000 eiro. 2022. gadā vairāk nekā 800 000 eiro izdevumu deklarēja Nacionālā apvienība un Jaunā VIENOTĪBA.

20 000 eiro

**GADĀ IZLIETOTĀ
SUMMA TELPU ĪREI**

Politiskās partijas un to apvienības telpu īrei gadā vidēji tērējušas nepilnus 20 000 eiro. Visus gadus lielākie telpu īres izdevumi bijuši Nacionālajai apvienībai, kas ik gadu bija aptuveni 40 000 eiro. 2018. gadā Saskaņa telpu īrei iztērēja nedaudz vairāk kā 50 000 eiro.

140 000 eiro

**GADĀ IZLIETOTĀ
SUMMA REKLĀMAI**

Politiskās partijas un to apvienības reklāmām gadā vidēji tērējušas nepilnus 140 000 eiro. Lielākie izdevumi bija 2018. gadā, kad notika 13. Saeimas vēlēšanas, Saskaņai un Zaļo un Zemnieku savienībai aptuveni 500 000 eiro. 2022. gadā, kad aizvadītas 14. Saeimas vēlēšanas, Jaunā konservatīvā partija, Saskaņa un Jaunā VIENOTĪBA reklāmām tērēja vairāk nekā 350 000 eiro.

Izvērtējot politisko partiju un to apvienību, kuras pārvarēja 5 % barjeru 2022. gada Saeimas vēlēšanās, vēlēšanu deklarācijas, kurās tiek sniegta detalizētāka informācija par reklāmas izdevumiem, secināms, ka lielākie izdevumi bija par visu veidu reklāmas materiālu sagatavošanu, reklāmas izvietojumu telpās un publiskajās vietās, kā arī reklāmas izvietojumu komerciālajā radio.

60 000 eiro

GADĀ IZLIETOTĀ SUMMA ATALGOJUMAM

Politiskās partijas un to apvienības algās un citos maksājumos fiziskajām personām gadā vidēji tērējušas ap 60 000 eiro. Lielākie izdevumi bija Saskaņai 2022. gadā – 337 497 eiro, kā arī 2021. gadā KPV LV – 280 000 eiro un Saskaņai – 160 000 eiro. Pārējām politiskajām partijām un to apvienībām algas izdevumi gadā nepārsniedza 150 000 eiro.

Politiskās partijas un to apvienības ik gadu deklarē arī citus izdevumus, kas nav telpu īre, algas maksājumi vai reklāmas izdevumi. Šie izdevumi netiek precizēti pa pozīcijām. Politiskās partijas un to apvienības gadā vidēji deklarē aptuveni 80 000 eiro kā citus izdevumus. Lielākos citus izdevumus deklarēja 2021. gadā apvienība Attīstībai/Par! – 507 000 eiro un Nacionālā apvienība – 390 000 eiro. 2020. gadā Attīstībai/Par! citos izdevumos deklarēja gandrīz 250 000 eiro. Vairāk nekā 200 000 eiro gadā citos izdevumos deklarēja arī politiskās partijas VIENOTĪBA (2019. un 2021. gadā), Latvijas attīstībai (2018. gadā) un apvienība Zaļo un Zemnieku savienība (2021. gadā). Pārējās politiskās partijas un to apvienības gadā deklarēja kā citus izdevumu mazāk nekā 100 000 eiro.

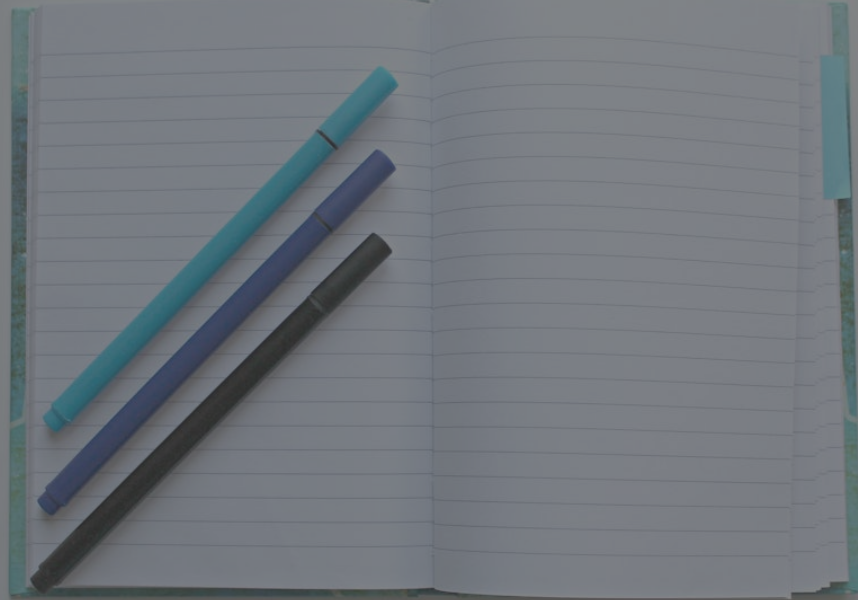
Analīzē aplūkoto 12 politisko partiju un to apvienību apgrozāmo līdzekļu atlikums gada beigās 2018. un 2019. gadā kopā veidoja 139 578 eiro, savukārt 2020. un 2021. gadā kopā – 1,77 milj. eiro, kas ir 12 reizes vairāk. Pēc jaunā finansēšanas modeļa ieviešanas politisko organizāciju deklarētie izdevumi pieauga pusotru reizi: algas izdevumi pieauga trīs reizes, citi izdevumi pieauga divas reizes, reklāmas izdevumi pieauga pusotru reizi, telpu īres izdevumi palika nemainīgi.

3x PIEAUGA
ALGAS IZDEVUMI

2x PIEAUGA
CITI IZDEVUMI

1,5x PIEAUGA REKLĀMAS
IZDEVUMI

Neraugoties uz to, ka 2020. un 2021. gadā salīdzinājumā ar 2018. un 2019. gadu veiktais ziedojumu apmērs un biedru un iestāšanās iemaksu apmērs samazinājās trīs un divas reizes un citu ieņēmumu apmērs nemainījās, strauji pieauga apgrozāmo līdzekļu apmērs un arī apgrozāmo līdzekļu atlikums gada beigās. Apgrozāmo līdzekļu apmēra pieaugumu veicināja aplūkotajām politiskajām partijām un to apvienībām piešķirtais valsts budžeta finansējums, kuru, spriežot pēc izdevuma apmēra pieauguma, tās tērējušas primāri algu izmaksām un reklāmai, kamēr citiem izdevumiem – mazāk.

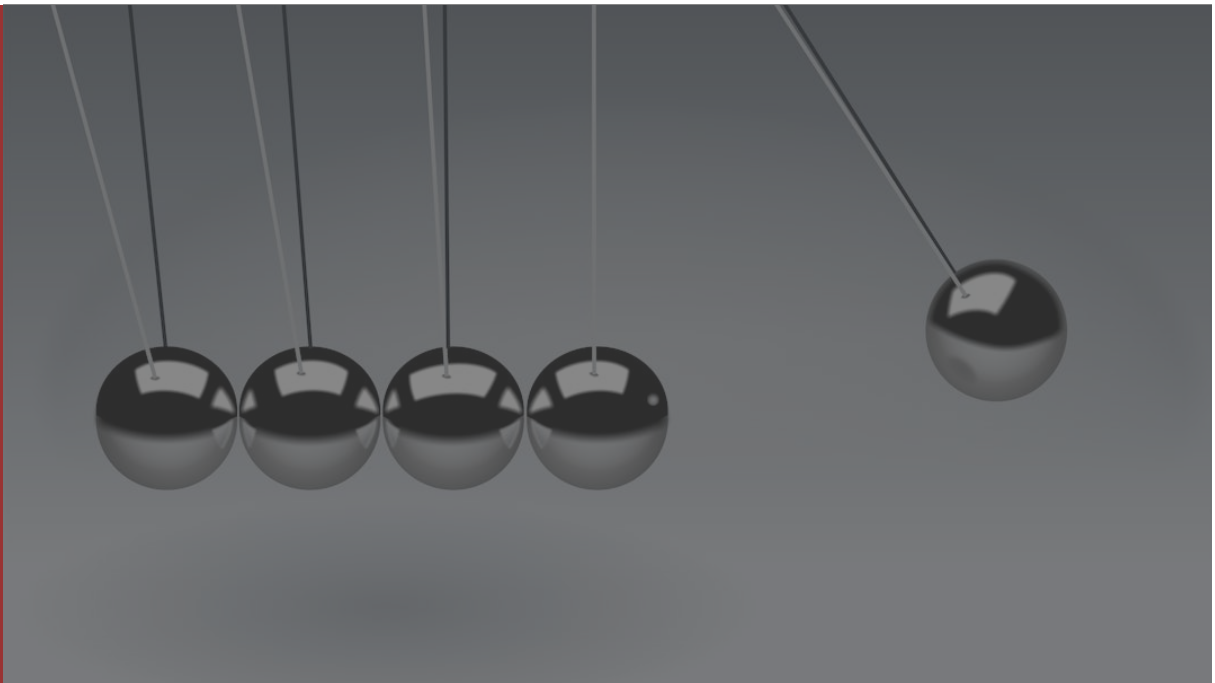
Secinājumi

Salīdzinot valsts budžeta finansējuma apmēru pirms un pēc jaunā valsts budžeta finansējuma piešķiršanas modeļa ieviešanas un privāto ziedojumu pieņemšanas apmēra ierobežošanas, konstatēts, ka kopējais izmaksātais valsts budžeta finansējuma apmērs pieauga gandrīz astoņas reizes. Savukārt partiju saņemto ziedojumu un biedru naudas apmērs samazinājās attiecīgi trīs un divas reizes.

Pēc jaunā valsts budžeta piešķiršanas modeļa ieviešanas politiskās organizācijas ir mazāk atkarīgas no privātā finansējuma. Tās politiskās partijas vai to apvienības, kuras saņem mazāku valsts budžeta finansējumu, ir vairāk atkarīgas no privātā finansējuma.

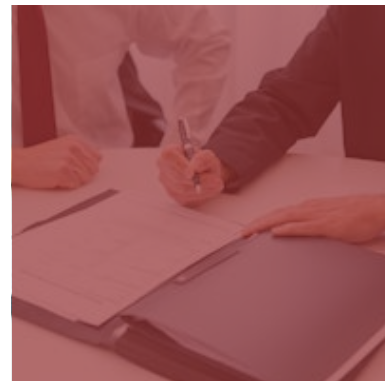
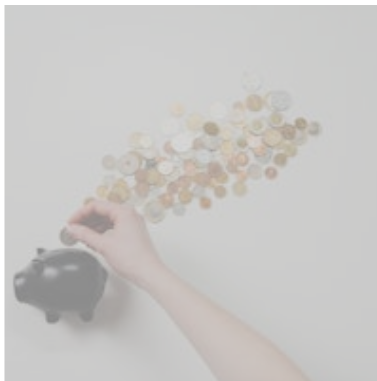
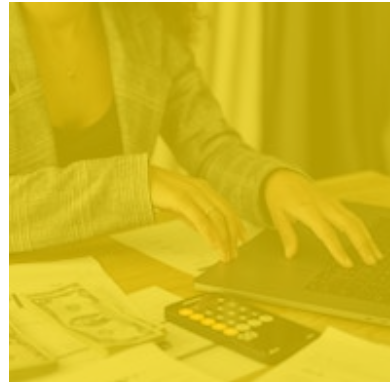
Katru gadu samazinās biedru naudu maksājumu apmēri politiskajām partijām. Tādējādi secināms, ka politiskajām partijām un to apvienībām lielāka finansiālā atkarība ir no ziedotājiem, nevis no biedriem.

Piešķirto valsts budžeta finansējumu politiskās partijas un to apvienības primāri tērējušas algu izmaksām un reklāmai, mazāk – citiem izdevumiem.

Rekomendācijas

- 1.** Valsts budžeta finansējuma izlietojuma noteikumi nosaka, ka partijas un to apvienības ar piešķirtajiem valsts budžeta finanšu līdzekļiem rīkojas lietderīgi. KNAB aicina partijas stiprināt savu finanšu pratību, lai valsts budžeta finansējuma izlietošana būtu saimnieciska, efektīva un tiesiska.
- 2.** Sabiedrībai ir ierobežotas iespējas gūt detalizētu priekšstatu par partiju izlietoto valsts budžeta finansējumu. Tas samazina darbības caurskatāmību un atklātību. KNAB aicina partijas vairāk informēt sabiedrību par izlietoto valsts budžeta finansējumu, veiktajiem pasākumiem un sasniegtajiem mērķiem.
- 3.** Partijas valsts budžeta finansējumu visvairāk izlieto komunikācijai ar sabiedrību, t.i., priekšvēlēšanu aģitācijai. KNAB aicina partijas ievērot samērīgumu starp visām pozīcijām, kurām tās ir tiesīgas izlietot valsts budžeta finansējumu, un aktīvāk īstenot pasākumus, piemēram, darbības saturiskajai nodrošināšanai – konferencēm, pētnieciskajiem darbiem, jauniešu organizācijas pasākumiem u.tml.
- 4.** Partijas tām piešķirto valsts budžeta finansējumu visaktīvāk izlieto vēlēšanu gados, kad noris priekšvēlēšanu aģitācijas periods. KNAB ieskatā, periodā starp vēlēšanām politiskajām organizācijām aktīvāk jāīsteno izglītošanas un komunikācijas pasākumi ar sabiedrību, kas cita starpā var palielināt partiju biedru skaitu. Tādā veidā tiktu stiprinātas pašas politiskās partijas, politiskā kultūra Latvijā un iedzīvotāju, tostarp jauniešu, iesaiste politiskajos procesos.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs

- Citadeles iela 1, Rīga, LV-1010, Latvija
- www.knab.gov.lv
- @KNABinforme
- KNAB / Anti-corruption Agency of Latvia
- Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB)
- Ziņošanas platforma un mobilā lietotne "Ziņo KNAB!"